

Ljudska, kršćanska i svećenička zrelost

Ivan FUČEK

Jesam li zreo čovjek, zreo kršćanin, zreo svećenik? Fizička se zrelost postiže sa završenim pubertetom (Freud). Dovoljna psihička, prema vrsnijim psiholozima, jedva nakon dvadesetpete, pa ne svjetuju prije ni ženidbu, ni ređenje, ni profesiju. Neki je svode na »afektivnu zrelost« (Allport, Cruchon). Jedna od zasluga psihologije razvoja Erika Eriksona je to što sazrijevanje vidi kao proces čitava života, ne izuzevši ni staračku dob. A znamo da je Alfonzo Liguori moralnu ili duhovnu zrelost doživljavao postupno, ona se formira postupno od djetinjstva do smrti, ali tako da je »više« ili »manje« moralne zrelosti opazivo u životu i radu svakoga.

Nas ovdje zanima etičko-moralno-duhovna zrelost, koja uključuje psihičku čovjeka, kršćanina i svećenika. To razlikovanje nije odvajanje tih protega. One se pronađu, čvrsto su povezane.

Ustanovljeno je da se u zapadnoj kulturi pojam zrelosti zamaglio, iznakazio, uvelike izgubio. Razlog će biti taj što pojam osobe i osobnosti nije više jasan. Kad se čuje: »Hoću da se ostvarim kao osoba«, ne zna se je li to Boecijev, Tomin, Blondelov, Maritainov pojam osobe, ili nijedan od njih, nego neki mutni personalistički, kao Buberov, ili ni on. U svakom slučaju, imamo miješanje pojmova »osoba« i »osobnost«, znači miješanje ontologijskog i moralnog reda, a to je loše. Ovdje pretpostavljamo ontologijski ili metafizički vidik i govorimo isključivo o »osobnosti« ili ličnosti pod moralnim ili duhovnim vidikom, što je isto.

POGREŠNA SHVAĆANJA

Ima ih koji zrelost ili ostvarivanje ne traže unutar vlastite osobe nego izvan nje: u nekome ili nečemu što odgovara *emocionalnom* čovjeku — područje sentimenta. Neke učitelje toga smjera nalazimo i u frankfurtskoj filozofskoj školi (Reich, Marcuse, Habermas). Ali ako je u emocionalnom etička zrelost, tada je svijet prepun zrelih osoba.

Ima ih koji zrelost, pa stoga i afirmaciju vide u *radu*: jedni više u produktivnom radu, prema načelu »homo faber« (Marxova linija), drugi više u stvaralačkom (književnici, umjetnici, glazbenici, recimo također: pregaoci u pastvi). Ipak, nisu li već stari opazili (Ciceron, Seneka) da rad, pa i stvaralački, ne izgrađuje ako logičko ne proizlazi iz onoga što je čovjek iznutra; točnije s Akvincem ako nije suradnja i stvaranje s Bogom, onda takav radnik u krajnjoj posljedici u sebi ostaje podijeljen, ne ostvaruje se, dapače, drobi se, razbija i postvaruje, bez punine i pravog zadovoljstva (sjetimo se Mozarta i njegova grozničava stvaranja). Rad, obilan pa i plodan, po sebi još nije znak zrelosti.

Ima ih koji vjeruju da će se ostvariti i u *uspjehu, karijeri*, napose ako su se okružili i štovateljima: ti im se tada dive i plješču im, uzdižu njihovu sposobnost, stvaraju im nimbus popularnosti. Slične napasti salijeću sve nas, a podliježu im mnogi klerici, sve do najviših dostojanstvenika. Ipak, karijera i liderstvo mogu biti lažni, krinka fasada, alibi i alijenacija; daleko od autentične zrelosti, koje nema bez trajna i ozbiljna rada na sebi. Tražiti zrelost u »čatrnjama«, a ostaviti »bistru vodu«, to znači živjeti u iluziji. Iluzija rađa frustraciju, frustracija nezadovoljstvo, nezadovoljstvo dosadu, dosada nerad i nevjera idealima životnog poziva.

Upoznati i priznati stupanj svoje nezrelosti, raskrinkati sebe pred licem Onoga koji sve vidi, suočiti se s optužnicom Duha koji u nama govori — prvi je korak prema autentičnoj zrelosti. Istinska i poštena ocjena sama sebe redovito je teška, može biti porazna. Ali ne smije roditi pesimizmom, bezvoljnost za dulju borbu, a ni postupak takvog ispitivanja i priznavanja ne smijemo proglasiti »crnogleđem«, jer bi, dosljedno svaki ispit savjesti morali ocijeniti negativno, a ipak su u prilog toj vježbi kao važnoj i zdravoj toliko inzistirali Ignacije, Filip Neri, Ivan od Križa. Znači, takav unutrašnji zahvat novo je polazište za novi početak.

Kako god bilo, pitanje o zrelosti odnosno nezrelosti temeljno je i *najvažnije životno pitanje*. Stupanj zrelosti odnosno nezrelosti uvjetuje pozitivno ili negativno upravo sve probleme cjelokupne naše egzistencije ljudske, kršćanske i svećeničke. Čak se može reći da rješenje problema ovog života i vječnosti ovisi o rješenju problema zrelosti. Neka nam u tome posluže neke zgusnute misli, koje mogu potaknuti razmišljanje i razgovor.

Odnos prema bližnjima

Zrelost uvjetuje pravilne odnose *prema drugima*. Nezreo nije sposoban uspostaviti ni s kim iskreno prijateljstvo, koje su inače toliko uzdizali Laercije, Augustin, Toma. Zašto nije? Zato što je zatvoren u sebe, živi u

opsjeni da je netko i nešto. Nesvjesno se nadvisuje nad ostale, očekuje od njih priznanje i službu; nije sposoban otvoriti se i iskreno dati drugima, u sebi nije razvio sposobnost sebedarja. Sebedarnost nam nije prirodna: uključuje otkidanje od sebe, zatajenje sebe, žrtvu. Ivanovska teologija uči da je život Boga u sebe, imenitnog Trojstva, sav u dinamizmu sebedarja: »Bog je ljubav«. Nije daleko od toga ni psihologijsko Augustinovo tumačenje Trojstva, pa ni ono moderno Moltmannovo, koji Trojstvo želi protumačiti analogijom obitelji. Kako god bilo nezreo se nije kadar darovati, sputan je uzama samoljublja, umišljene veličine, lažnog prvenstva. To ga onesposobljuje da bude slobodan i nepristran. On ne umije sjedinjavati, nego razdvaja. Za njemačke mislioce kaže se da ne sjedinjuju nego raščlambom cijepaju i razdvajaju (Luther, Kant, Hegel, Marx).

Nezreo, nadalje, nije sposoban prihvatiti drugoga onakva *kakav jest*. On ga hoće povremeno, kad je raspoložen, kad mu služi kao sredstvo rekreacije, afirmacije, ugone, kad mu je potreban, ali ga uvijek želi na »svoju sliku i priliku«, ne drukčijeg, nego prema vlastitom ukusu. U tom smislu, ima ih koji čitav život uspjevaju oko sebe okupljati jednako nezrele prozelite. U korijenu je negdje pretjerana težnja za štovanjem. Potrebni su mu obožavatelji a oni nisu pravi prijatelji niti je to prijateljstvo. Dapače, takav će se tužiti na to da nema prijatelje, da mu nitko nije prijatelj. Shvaća prijateljstvo kao teritorij koji valja osvojiti za sebe, jer se ne zna dati drugima, ne zna steći prave prijatelje u slobodi i zahvalnosti. Ako je dotični religiozni zelot, sumnjat će u mogućnost čistoće prijateljstva, pa će proglasiti prljavim čak ono uzorno prijateljstvo između studenata Bazilija i Grgura, budućih otaca Crkve, o kojima se kaže da su bili »jedna duša u dva tijela«. Ako je dotični sekulariziran duh, neće pojmiti mogućnost duhovnog prijateljstva Franje s Klarom, Terezije Velike s Ivanom od Križa, Franje Saleškog sa Chantalovom. Današnje mnijenje novog »amerikanizma« proglasit će ne samo prijateljstvo između Davida i Jonatana nego svako prijateljstvo između dvojice ili dvije homoseksualnim ili lezbijskim. Time se ne želi reći da se i prijateljstvo ne može izroditi i zapriječiti uzrast u zrelost: može, dapače, postati i moralno opasno. Kako god bilo nezreo ne poznaje mogućnost autentičnog prijateljstva jer nije sposoban da se povjeri, pregazi, daruje, oslobodi sjetilnosti i oholosti pa da prihvati drugoga bez interesa, da se kontrolira, pa da i u prijateljstvu nađe zlatnu sredinu — »medium virtutis« (Aristotel, Toma).

Nezreo nije kadar normalno živjeti za *bračni život*. O tom predmetu govore brojni moderni psihološki i pedagoški radovi. Mladi su, općenito s pravom, zabrinuti za svoj budući život, za izbor zvanja, izbor bračnog druga. No malo ih razumije da je osnovno zvanje koje se ostvaruje u braku i u celibatu, zvanje na autentičnu ljubav, znači na

zrelost. Uđu li u brak nezreli, reskirali su krah. U početku će živjeti u zanosu zaljubljenosti ili strasti, sve do otkrića prvih suprotnosti koje će se ubrzo pokazati. Tom spoznajom spušta se živa emocionalne napetosti i nastupa kriza. Ako se spusti do leđišne točke i tu ostane, rastava je tu. Danas je riječit dokaz tomu da su mnogi parovi tek koji mjesec nakon svadbe već u pravoj krizi. Statistike općenito pretjeruju kad kažu da u Americi i Skandinaviji na stotinu brakova biva sto rastava, ali to je ipak neki pokazatelj psiholozima, sociolozima i etičarima da nezrelom nije moguće živjeti u normalnom braku. Normalan brak traži velika odricanja, a oni se za to nisu spremili.

Događa se to i u *našim redovima*. Prime li svećeničko ređenje nezreli, jedva će kad imati snage početi zrelije. Nije slučajno to što *Kodeks kanonskog prava* (1983) očekuje od svih vjernika »ljudsku zrelost«, i »evanđeoski duh uske povezanosti s Kristom« (c. 244), od člana svjetovnih ustanova »da ima zrelost koja je potrebna za pravilno življenje vlastito ustanovi« (721, par. 3), a od ređenika da u dobi od dvadesetpet godina ima dovoljnu »zrelost« (c. 1031, par. 1), koja obuhvaća sve stupnjeve: ljudsku, kršćansku i svećeničku, kako je to riječito izraženo posebnim dokumentom Svete stolice od 1974. o celibatu kandidata za svećeništvo koji su pripremale gotovo sve BK svijeta. Uostalom, Pavao je već Efežane poučio o tome da je Krist »opremio svete za djelo služenja, za izgrađivanje Tijela Kristova, dok svi ne prispijemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove: »da više ne budemo nejačad kojom se valovi poigravaju i koje goni vjetar nauka u ovom kockanju ljudskom« (Ef 4, 12-14).

Nezreo, nadalje, nije sposoban živjeti *zajednički život*: svi treba da služe njemu, on nikome. U zajednici je on monada za sebe, protivno tezi Thomasa Mertona, tj. da »nitko nije otok«. Događa se da u redovničku zajednicu netko ulazi da izbjegne teškoće, da se egzistencijalno osigura, da ne bude sam, da ga ne uhvati životno razočaranje i frustracija, da postane netko i nešto. Takve osobe u zajednicu neminovno unose elemente egotizma i egoizma, što vrlo otežava normalan rad zajednice, napose još zato takve osobe žele biti primijećene, shvaćene, poštovane, obavijene ljubavlju, toplinom, osjećajnošću. Ali zajednički život živi se pravilno i uravnoteženo samo onda kad se svatko svojevuljno i zrelo raspoloži drugima, ne očekujući uzvrat. Budući da nezreo nije kadar da služi nego hoće iskočiti, isplivati, prigrabiti prvo mjesto, vladati drugima, nije sposoban za zajednički život.

ODNOS PREMA BOGU

Idemo li dalje, spomenimo da zrelost obilježava *pravilan odnos prema Bogu*. Često se u ovo doba pogrešnih pobožnosti, sekti i subjektivističke molitve nastoji izgraditi religioznost bez humanog temelja, dapače, na teškoj ljudskoj nezrelosti. Ne vodi se računa o tome da je religioznost naravni dar i da pretpostavlja zdravu ljudsku prirodu. Bez zdravog ljudskog temelja nema zdrave religioznosti; kolega Golub ima pravo kad piše knjigu »Najprije čovjek« — inače će religioznost biti ili bigotno-odbojna, infantilna, pseudomistična, lažna.

Religiozna se zrelost očituje u uvjerenom, dubokom, sinovskom, otvorenom i odanom molitvenom i životnom odnosu s Bogom; odnosu koji može obuhvatiti ne samo zvanje nego i sve životne opcije i temeljne odluke i preobraziti ih u *dogadaj* odnosa s Bogom.

Nezreo može uspostaviti samo nezreo odnos s Bogom, egocentričan i egoističan, površan, koji se izražava u molitvi za materijalne uspjehe, izražen u prestiž, u strahu, u nekim religioznim epizodama i manifestacijama, odijeljenim od stvarnog života. Budući da je religioznost bitna i nerazoriva čovjekova protega, treba reći: religiozno je zreo onaj tko je ljudski zreo, zreo u svim dimenzijama svoje osobnosti. Drugim riječima, ako se religiozno nezreo usmjeri prema životnim pozivima u kojima religiozni život naročito obvezuje, taj nije sposoban da živi na visini zadataka koje je preuzeo. Religiozni, naime život zahtijeva slijediti Krista izbliza, prema evanđeoskim savjetima, analogno sakramentalnoj stvarnosti, tj. da bude vidljivi znak apsolutnog Božjeg prvenstva u sučeljenju s vrijednostima svijeta. Uvijek vrijedi Pavlova: »Ne suobličujte se ovome svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da mognete razabrati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno« (Rim, 12,2). A pisac poslanice Hebrejima uspoređuje nezrele kršćane sa zrelima služeći se slikom o mlijeku i tvrdoj hrani, pa kaže bez pridržaja: »Za zrele je tvrda hrana« (Hb 5,13). Nezreo nije kadar živjeti na toj visini, pa ako izabere religiozni stalež (svećenički ili redovnički), s mentalitetom i kompromisom između »da« i »ne«, postaje razbijena, žalosna, nezadovoljna, nedosljedna i nevjerna osoba.

Apostolski uspjeh

Treba, nadalje, sasvim jasno reći da pravi *apostolski uspjeh* ovisi o stupnju osobne zrelosti. Svatko ima svoje mjesto u svijetu, narodu, društvu, Crkvi. To mjesto nije ponovljivo i zamjenljivo ni s kim ni s čim. Svaki je osobno pozvan da na svijetu izvrši svoje poslanje, određeno i ponuđeno mu od Providnosti. Bog određuje zadatak svakome prema njegovim kvalitetama. Zato je poslanje svakoga

vlastito, nužno, nenadoknadivo, rekao bi K. Rahner »jednokratno«. Ali nezreo nije sposoban izvršiti svoj dio: iza sebe ostavlja neuspjehe, krhotine, praznine, započeto a nedovršeno. Zreo, naprotiv, izvodi dobre stvari, jednostavno zato što iskorištava talente koje je primio, a osim toga, predaje se utjecaju Božje milosti; radi kao da sve ovisi o njemu, a pouzdaje se u Boga kao da sve ovisi o Bogu (Ignacije). Naprotiv, nezrela osoba, ako i ima tražene kvalitete za dotično poslanje čini samo ono što je loše, jednostavno zato što je usmjerena na svoj ja, svoj uspjeh, svoj prestiž. Govor je ovdje, naravno, o društvenoj, religioznoj i formalnoj aktivnosti, a ne jednostavno o profesionalnoj, jer netko može biti odličan kirurg, ali nezreo čovjek pa je stoga loš ili nikakav odgojitelj. A kršćanin, napose svećenik, treba da uvijek svjedoči, što znači da je uvijek neizravno ili izravno odgojitelj.

OSOBNA PUNINA

Ima li kakve veze zrelost sa unutarnjim *zadovoljstvom sreće*? Nećemo definirati »sreću«. Platon misli da je sretan onaj koji je pravedan i umjeren, nesretan pak tko je naopak. Aristoel mjeri stupanj sreće osobnom krepošću. Plotin drži da je mudrac, tj. zreo čovjek onaj koji posjeduje dobro u sebi; takvo dobro ne može razoriti fizička ni umna bolest, ni ikakva neprilična okolnost. Ipak, u tim i sličnim definicijama starih filozofa napose stoika, manjka društveni i teologijski vidik. Riječ je više-manje o sreći mudraca zatvorena u sama sebe, kreposna za sama sebe. Ali je i ta intuicija važna jer želi istaći misao da je sretan samo onaj koji je zreo.

Uostalom, najveći filozofi starine luče »radost«, »sreću«, »blaženstvo«. Ti pojmovi nisu identični, a primjena im je analogna. Blaženstvo je plod susreta s Apsolutnim, pa je stoga vlastito onozemaljskoj stvarnosti. Kršćanska vjera uči da čovjekova svrha ima dva vidika: proslavu Boga i vječno blaženstvo. Vječno blaženstvo počinje u ovome eonu razmjerno ljubavi kojom dotični ljubi Boga i druge; znači prema proporciji zrelosti u ljubavi. U tome smislu valja razmatrati Gospodinova blaženstva. Biti zreo u autentičnoj ljubavi isto je što i uskladiti sve unutrašnje sposobnosti i usmjeriti ih prema jednom žarištu: bezgranično umnožiti i povećati vlastitu sposobnost da ljubim.

VJEČNO BLAŽENSTVO

Zrelost je uvelike povezana sa životom poslije smrti. Nema sumnje da kršćanin ide dva koraka pred čisto humanim, ljudskim. On zna da je ovaj zemaljski život priprava za vječni, stoga je period kušnje. »Borba je čovjekov život na zemlji.« To je razdoblje prihvaćanja ili otklanjanja

Boga, Krista, Crkve, prihvaćanja ili otklanjanja drugih; napokon, to je razdoblje prihvaćanja ili otklanjanja ljubavi; to je razdoblje u kojem kršćanin treba da položi ispit zrele ljubavi, čak da postane remek-djelo ljubavi; to je doba u kojemu on treba da se kao Božja slika razvije do punine Božje prilike, da postane vjeran odraz svojega Originala, Stvoritelja i Krista Gospodina kao savršena Očeva slika (GS 22). Ovaj život potpuno uvjetuje vječni život. U tome je smislu ovozemaljski život, premda kratak, krajnje ozbiljan. U tom omeđenom razdoblju čovjek treba da izgradi idealni »ja«, koji takav ostaje svu vječnost. Uzmimo malo postvarenu, neadekvatnu sliku, ali koja ipak približuje tu tajnu: ako sam ovdje u zemaljskom hodočasničkom eonu razvio sposobnost da ljubim Boga i bližnjega do stupnja 80, svu ću vječnost ljubiti Boga i bližnjega stupnjem 80, i bit ću sposoban primiti ljubav Božju i drugih u stupnju 80, čitavu ću vječnost biti sretan stupnjem 80. Ali ako u ovom zemaljskom hodočašćenju, postignem sposobnost da ljubim u visini 1000, onostrani život bit će mnogo bogatiji ljubavlju i blaženstvom. Možemo, dakle, reći: »Ondje će mi biti tako kako se ovdje izgradim, jer tamo izgradnje više nema, završilo je doba kušnje i doba duhovnog rasta.« Ali da, s jedne strane, ne upadnemo u pelagijanizam ili semipelagijanizam, valja reći da ne možemo izgraditi sami sebe ni po sebi. Treba da se ponizno, pouzdano, raspoloživo prepustimo da nas Bog izgradi. S druge strane, ne smijemo upasti u kvijetizam ili semikvijetizam, kao da ništa ne ovisi o meni, pa se ponavlja slogan: »Bog je dobar. On ima način da nas spasi« U sebi je to posve ispravno, ali Bog te neće spasiti ni usavršiti bez tebe. Tvoje je nastojanje potrebno. To je uvjerenje svih religija, a kršćanstvo od početka svjedoči o važnosti čovjekova sudjelovanja. Rječita svjedočanstva su asketska nastojanja pustinjaka, monaha, djevice, redovnika. I sakramentalna teologija s K. Rahnerom naglašava važnost našega »opus operantis« u misteriju »opus operatum«; hoće se kazati da sakramente ne smijemo shvaćati kao »magična sredstva«, bez ikakva čovjekova sudjelovanja. Naprotiv, toliko nam donose milosti koliko se potrudimo, pa se iznosi i opet prikladna ali riječita slika: ako otvoriš prozor dva centimetra, zrak će ulaziti kroz otvor od dva centimetra; otvoriš li ga »širo«, zrak će obilno ulaziti. Otvoriti prozor, to je tvoj trud ili »opus operantis«; ulaženje zraka u prostoriju pošto si prozor otvorio, to je milost sakramenta »opus operatum«. Dakako, kad tumačimo otajstva vjere našim analognim pojmovima, a drugih pritom nemamo!, uvijek je dvojbena nismo li vjersku istinu zamaglili više negoli protumačili. Uostalom i dijete nastoji protumačiti stvar nesavršeno tepajući, a teolog i učenjak ne mogu drukčije nego što može i znade, služeći se ljudskim simbolima i ljudskim jezikom. A nije li i Krist Gospodin svojim parabolama činio isto?

Kako god bilo, svetac u vječnosti već je remek-djelo ljubavi na zemlji. Balthasar reče: »Prava ljubav rijetka je kao što su rijetka velebna umetnička djela«. Remek-djelo ljubavi ovdje ostaje tako ondje. Na pakao se, naprotiv osudio samo ona koji se ovdje loše izgradio, koji je okrenuo ljubav prema samome sebi, pa se tako samoumanjio, samorazorio. O tome dramatično piše Blondel u posljednjem poglavlju *L'action*: kako se i zašto *l'action* ne ostvaruje. Slika se Božja nije razvila u priliku Božju, čovjekovo zvanje na ljubav nije se ostvarilo. Egzistencija je promašena, propala. U trenutku apsolutne smrti redovito se potvrđuje temeljna opcija, učinjena je mnogoput *sensim sine sensu* (ne reflektirajući) u životu potvrđena (Boros, Rahner, Pozo). Ta opcija nije više samo temeljna, ona postaje konačna, neopoziva. Može li se u času prijelaza u vječnost loša temeljna opcija promijeniti u konačno pozitivnu opciju? Tu smo na vrlo kliskom tlu misterija smrti i teolozi su suzdržani. Mi se ufamo u to da Gospodin može činiti i da u tim trenucima izvodi neslućena čudesa, ali ni tu ne smijemo biti uz stajalište koje bi htjelo čovjeka izuzeti od bilo kakva osobna nastojanja, pa onda zanemariti važnost spremanja za prijelaz u drugi život, sakramente i sredstva milosti u tim trenucima: sakrament pokore ili ispovijed, pričest, bolesničko ulje. Narod se ne vara kad kaže: »Drvo pada ondje kamo se naginje.«

ZAKLJUČAK

Dakle, sve ovisi o *biti* (kakav si u svojoj nutrini, kao osoba, kao slika i prilika Božja), a ne prije svega o *izvoditi* (tj. kakav se očituje izvana). Ovisi, dakle, o *načinu* toga biti i živjeti, što se, dakako onda razabire i u djelima. Zrelost se ne postiže automatski, nego ozbiljnim dugotrajnim radom na sebi u svim protežitostima osobe: u odnosu prema bližnjima (socijalni vidik), u odnosu prema svijetu (kozmički vidik), u odnosu prema Bogu (transcedentalan vidik), u odnosu prema samome sebi (unutarosobni vidik). Zato ima malo stvarno zrelih osoba.

Danas su na Zapadu mnogi psiholozi proširili teoriju »selfizma« (ja i moj osobni projekt: Fromm, Rogers, Maslow...). Ostvarim li svoj projekt, ostvario sam sebe. Svi će reći da je i Hitler imao projekt, ali jamačno nitko pametan neće ustvrditi da je bio zreo čovjek. Mnogi govore o njemu kao psihopatu. Mnoštvo se povede i za nezrelima, pa se i za njim povodilo. Mnoštva su također ponesena zrelim ličnostima: La Pira, Gandhi, Luther King. Liderstvo i zrelost, kako je već rečeno, ne idu uvijek zajedno. Putevi ljudske, kršćanske i svećeničke zrelosti skicirani su na stranicama Pisma Starog i Novog zavjeta, u iskustvu iza-

branog naroda, napose u proročkom i mudrosnom etosu, a onda, dakako, u iskustvu Crkve. Ti putovi imaju evanđeoske značajke i pokazani su nam, prije svih, riječju i primjerom Krista Gospodina i njegove Majke.

BIBLIOGRAFIJA

R. ZAVALLONI, »Maturite spirituelle«, u: *Dictionnaire de la vie spirituelle*, S. DE FIORES-T. GOFFI (dir.), Adapt, franc. par F. VIAL, ed. Cerf, Paris 1983, str. 662-671; A. M. PERREAULT, »Maturità«, u: *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, vol. 2, E. ANCILLI (dir.), ed. Studium, Roma 1975, str. 1168-1169; F. RUIZ, »Maturità spirituale«, u: *Dizionario enciclopedico di spiritualità/2*, E. ANCILLI (dir.), nuova ed. completamente aggiornata e ampliata, Citta Nuova, Roma 1990, str. 1547-1550; C. BECATTINI, »Maturità psicologica«, nav. dj. str. 1550-1558; N. de MARTINI, *Maturità e sesso. La maturità umana condizione per attuare un valido dialogo sessuale*, Elle di ci, Leumann (Torino) 1985; ID., *Maturità: problema decisivo — Prendere? Ricevere? Avere? Donare? Donarsi? Essere?* Elle di ci, Leumann (Torino) 1986; ID., *Voglio sapere se sono maturo*, Elle di ci, Leumann (Torino) 1990; B. HÄRING, »Santificazione e perfezione«, u *Nuovo dizionario di teologia morale*, F. COMPAGNONI, G. PIANA, S. PRIVITERA (a cura), ed. Paoline, Cinisello Balsamo (Milano) 1990, str. 1144-1152.

HUMAN, CHRISTIAN AND PRIESTLY MATURITY*Ivan Fuček***Summary**

The author establishes that in western culture the concept of maturity has been obscured, disfigured and to a considerable extent lost. The reason for this is confusion between the concepts of "person" and "personality": a confusion between ontologic and moral order. With this background, the author examines the ethical-moral-spiritual maturity of a person, Christian, priest.

The first step toward authentic maturity is to become acquainted with and acknowledge the degree of ones immaturity, to unmask oneself before the face of Him who is omniscient. Maturity conditions the correct relationships with others. The immature person is incapable of accepting the other the way he is. The immature person is incapable of living a life with others.

Maturity is not achieved automatically but with serious and protracted work on oneself in all personal dimensions: in relations to ones fellows (social aspect), in relation to the world (cosmic aspect), in relation to God (transcendental aspect).

The paths of human, Christian and priestly maturity are outlined on the pages of the Holy Scriptures, in the experience of the chosen people, especially in the prophets and sapiential ethos, as well as in the experience of the Church.